

דף מספר 10 - בוא מציעא דף נ"ט עמוד א'

נושאים:

- הלבנת פנים = שפיכת דמים?
- כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלושה
- נוח לו לאדם ש--- ואל ילבין פני חברו ברבים
- שערי דמעות לא ננעלו

כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים

- מהי מהות ההשוואה בין הלבנת פנים לבין שפיכות דמים?
התוספות במסכת סוטה מפרשים אמירה זו כפשוטה, במובן ההלכתי:

תוספות מסכת סוטה דף י עמוד ב

נוח לו לאדם שיפיל את עצמו לתוך כבשן האש - כדאמר בפ' הזהב (ב"מ דף נח:): כל היורדין לגיהנם עולין חוץ משלושה וחד מינייהו המלבין פני חברו ברבים ואומר נמי (שם נט.) נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חברו ברבים מנלן מדוד ונראה האי דלא חשיב ליה (פסחים דף כה.) בהדי ג' עבירות שאין עומדים בפני פקוח נפש עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים משום דעבירת הלבנת פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא עבירות המפורשות.

כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלושה שיורדין ואינן עולין

- כיצד ניתן להבין אמירה זו של רבי חנינא?
- כיצד מבין זאת הרמב"ם? ניתן לעיין גם בתוספות ד"ה (דיבור המתחיל) "חוץ משלושה"

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה יד

כל אחד ואחד מעשרים וארבעה אנשים אלו שמנינו אע"פ שהן מישראל אין להם חלק לעוה"ב, ויש עבירות קלות מאלו ואעפ"כ אמרו חכמים שהרגיל בהן אין להם חלק לעוה"ב וכדי הן להתרחק מהן ולהזהר בהן, ואלו הן: המכנה שם לחבירו והקורא לחבירו בכינויו והמלבין פני חברו ברבים והמתכבד בקלון חברו והמבזה תלמידי חכמים והמבזה רבותיו והמבזה את המועדות והמחלל את הקדשים, במה דברים אמורים שכל אחד מאלו אין לו חלק לעוה"ב כשמת בלא תשובה אבל אם שב מרשעו ומת והוא בעל תשובה הרי זה מבני העולם הבא שאין לך דבר שעומד בפני התשובה, אפילו כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונה שב יש לו חלק לעולם הבא שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו, כל הרשעים והמומרים וכיוצא בהן שחזרו בתשובה בין בגלוי בין במטמוניות מקבלין אותן שנאמר שובו בנים שובבים, אע"פ שעדין שובב הוא שהרי בסתר שב ולא בגלוי מקבלין אותו בתשובה.

נוח לו לאדם ש --- ואל ילבין פני חברו ברבים

- מה ההבדל בין שתי ההנחיות שיש בגמרא (לבוא על ספק אשת איש או להפיל עצמו לכבשן האש)?
- האם ניתן להבין המלצות אלו כפשוטן? ראו את סיפורו של מר עוקבא:

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סז עמוד ב

מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה, דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא. יום אחד אמר: איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא. ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא, אתיא דביתהו בהדיה, כיון דחזיוה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו, רהוט מקמיה עיילי לההוא אתונא דהוה גרופה נורא,

הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא, אמרה ליה דביתהו: שקול כרעיך אותיב אכרעאי. חלש דעתיה, אמרה ליה: אנא שכחנא בגויה דביתא ומקרבא אהנייתי. ומאי כולי האי? דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא, ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים

- האם מתקיימת הלבנת פנים גם ללא שותפים נוספים? (ניתן לעיין בדברי רש"י בפרשת השבוע האחרון- מדוע הוציא יוסף 'כל איש' כשהתוודה לפני אחיו?)
- מדוע משתמשת הגמרא בביטוי "ספק אשת איש"? מה היה מעמדה האישי של בת שבע?
- מה ההבדל בין הסברו של רש"י ("ד"ה "כדדרש רבא") להסברם של בעלי התוספות ("ד"ה "נוח לו") ביחס לתקפות גיטו של אוריה החיתי?

עיינו בסוגייה במסכת שבת :

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נו עמוד א

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר דוד חטא - אינו אלא טועה, שנאמר (שמואל א' יח) ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו וגו', אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו? אלא מה אני מקיים (שמואל ב' יב) מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע - שביקש לעשות ולא עשה. אמר רב: רבי דאיתי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד; מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע רבי אומר: משונה רעה זו מכל רעות שבתורה, שכל רעות שבתורה כתיב בהו ויעש וכאן כתיב לעשות - שביקש לעשות ולא עשה. (שמואל ב' יב) את אוריה החתי הכית בחרב - שהיה לך לדונו בסנהדרין ולא דנת. ואת אשתו לקחת לך לאשה - ליקוחין יש לך בה. דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו, שנאמר (שמואל א' יז) ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערבכם תקח. מאי ערבכם? תני רב יוסף: דברים המעורבים בינו לבינה. (שמואל ב' יב) ואתו הרגת בחרב בני עמון, מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו - אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו. מאי טעמא - מורד במלכות הוה, דאמר ליה (שמואל ב' יא) ואדני יואב ועבדי אדני על פני השדה חנים. אמר רב: כי מעיינת ביה בדוד לא משכחת ביה בר מדאוריה, דכתיב (מלכים א' טו) רק בדבר אוריה החתי. אביי קשישא רמי דרב אדרב: מי אמר רב הכי, והאמר רב: קיבל דוד לשון הרע! - קשיא.

- מהו היחס בין השיפוט כלפי מעשהו של דוד בסוגיה שלנו (כפי שעולה מדברי רבי יוחנן ומדברי דוד עצמו) לבין השיפוט כלפי המעשה בסוגיה במסכת שבת?

• **להרחבה:** להסבר מורחב על מבנה ומשמעות הסוגיה במסכת שבת עיינו במאמרו של יואב רוזנברג "כל האומר... אינו אלא טועה" הנמצא בקלסר המאמרים.

- עיינו בתוספות ד"ה "דכתיב היא מוצת" - מה מוזר כאן? עיינו בפסוק עצמו!
- השוו לדברי התוספות בפירושם למדרש על מר עוקבא שראינו לעיל:

תוספות מסכת כתובות דף סז עמוד ב

דכתיב היא מוצאת - רבינו חננאל גריס מוצת בלא אל"ף לשון ויצת אש בציון (איכה ד).

- כיצד ניתן להבין את המילים "רבינו חננאל גריס"? האם היתה לו גרסה אחרת של הפסוק?
- מהי המשמעות הפרשנית של הורדת ה-א' מהמילה "מוצאת" כשתמר בדרך לשרפה?

שערי דמעות לא ננעלו

- מהו ההקשר של דרשת ר' אלעזר? האם כוונתו לדמעות האשה? לדמעות האדם שהולבנו פניו? לדמעות אחרות?

עיינו בשירו של ארקדי דוכין:

שער הדמעות – מילים ולחן ארקדי דוכין, ביצוע משותף של ארקדי דוכין ושולי רנד

כשהאדם מאבד את הטעם, מתייאש מהכוחות של עצמו
 עליו לפנות לשמיים, יש שם מי שמקשיב רק לו.
 ואז, עוד בלי לדעת כלום, אדם מקבל מענה,
 רצונות חדשים, מילוי וקידום, תקוות לעתיד טוב ושונה.
 אחר כך הוא שוב נופל, שוב מתחיל לצעוק ולשנוא
 מרגיש ריקנות מחומר, מרוח. בקושי סוחב את עצמו.

כל השערים ננעלו חוץ משער הדמעות
 דרכו הדרך לחופשי
 במסתרים תבכה נפשי

והוא נופל כבר בלי חומר דלק, הכל ריקני וזר,
 גם בעבודה, גם בתוך הבית
 מרגיש מבפנים שום דבר.
 לפעמים מעדיף את החומר, לפעמים את הרוח, אך גרוע מכל כלום.
 רק רוצה לנוח, רק רוצה להתרסק וליפול.
 ועוברים חודשים של טוב ורע, הבלבול רק גובר וחונק,
 עד שאין כבר מוצא מתוך הביצה,
 הוא קם ובוכה וצועק.

כל השערים ננעלו חוץ משער הדמעות
 דרכו הדרך לחופשי
 במסתרים תבכה נפשי

וזה לא בכי מעירפול ידיים, פשוט האדם כבר מבין שלבד אי אפשר.
 צריך מינימום שניים, כך מתגלה אלוקים.
 ואז הוא בונה לו כתר, כי זאת מטרה עליונה
 הוא מתחיל להבין שהכל תלוי רק בו ובחברה הנכונה.
 מצד אחד זוכה לכתר, מצד שני לשפלות של עצמו.
 אין כלום בעולם הזה, רק הבורא, אדם מאמין בכל דבר כשרע לו.

כל השערים ננעלו חוץ משער הדמעות
 דרכו הדרך לחופשי
 במסתרים תבכה נפשי

• לאילו דמעות מכוון רבי אלעזר? לאילו דמעות מכוון ארקדי דוכין?

☛ **להרחבה אפשר לעיין במאמר "בת קול" של שלמה פוקס הנמצא בקלסר המאמרים העוסק במלך הסוגיה.**